

פרק א

למהותו של תענית אסתר

נתחיל עם 'תענית אסתר', כפי שאנחנו רואים ב'שמוע' על 'תענית אסתר', אנחנו רואים שזה לא סתם עוד תענית, זה משהו מאוד מאוד רציני, זה משהו שלוקח לנו את הפורים שלנו למקום אחר בכלל, אם נגיד את זה בשפה של היום: זה מעיף לנו את הפורים. אם נרצה לומר את זה ב'לשון רבו': זה מרומם, מעלה לדרגות ובחינות מאוד נעלות ונשגבות.

אז בואו נאזין לשיחתם של שמעל ובערל, שני חסידים שיושבים ומשוחחים בשטיבל, רוצים להבין ולברר כל דבר, אז תהיו בשקט אל תפריעו להם, ותקשיבו...

- בערל אתה זוכר את מה שדיברנו שבוע שעבר בשטיבל, דיברנו שצריך להכין ב'שבת זכור' ארבע קיגעלך, הייתי עסוק בזה כמעט כל השבוע, הייתי צריך לחפש מתכונים של ה'עפל קוגל' ושל ה'מעל קיגל', עשיתי גם כמה וכמה ניסיונות לראות אם זה באמת יוצא טוב. מה אני יגיד לך? זה לא היה קל, אבל 'יגעת ומצאת' – תאמין, אחרי הרבה שאלות וחקירות, ניסויים ובידורים, בסוף יצא משהו מיוחד, אני ממליץ לך להגיע מוקדם, לפני שלא ישאר שום זכר ממנו...

- אהה... שמעל! זה מה שהיית עסוק כל השבוע בשבוע שלפני פורים? ! במקום להתכונן לפורים כמו שחסידים צריכים להתכונן: ללמוד מסכת מגילה, הלכות פורים, חסידשע ספרים, זה מה שמצאת לעשות? ! את זה אתה זוכר מכל מה שדיברנו בשטיבל? !

- תאמין לי בערל! אני חשבתי על זה הרבה פעמים – הרבה פעמים רואים שכשמדברים על אוכל, מדברים על דברים של העולם הזה, אתה מיד רואה איך שהעיניים של האנשים נדלקים. ומיד שמתחילים לדבר קצת על רוחניות, אני לא מדבר שמדברים בלימוד, פתאום אתה רואה איך שאנשים פתאום מפסיקים לאחוז איתך, ולעיתים הם חוטפים אף תנומה קלה... מה אני יכול לעשות? ! ככה זה!

- אתה יודע מה אתה מזכיר לי, שמעתי פעם שהיה יהודי מכובד, שבכל פעם שהוא היה מדבר, הייתה לאחריה התעוררות גדולה עד למאוד. אתה יודע למה? ! פשוט מאוד! כולם נרדמו שם, אחד בתחילתה, וחברו באמצעה, והיו את אלו שכן סחבו, אבל בסוף הם גם נפלו... וכשהוא גמר לדרוש, אתה רואה איך שכולם מתעוררים...

- מה לעשות? ! זה המצב, אתה חושב שאפשר לשנות זאת? !

- ת'שמע שמעל! בדיוק השבוע קראתי שמוע' על 'תענית אסתר', השמוע' מאוד יסודי, ומאוד מעניין, יש בו הרבה גם דברים חזקים על פורים, כדאי שתעיין בו. מדובר שם על הרעיון הזה, איך זה יכול להיות שיהודי יכול להתפתות למה שהיצר מפתה אותו, איך הוא לא זורק אותו מכל המדרגות? ! הרי אם היית רואה מולך 'מחבל', שאתה יודע שהוא השתתף בשמחת תורה האחרון ב... והוא רוצה לדבר אתך, הוא מנסה להתחבר אתך, האם היית מסוגל להתקרב אליו או להתחבר איתו?

- לא! כי אני מפחד...

- לא הבנת את מה ששאלתי! אני מדבר אפילו באופן שהוא כבר לא יכול לעשות לך כלום, אתה פוגש אותו בבית הכלא, הוא כבול באזיקים, אין שום סיבה לפחד ממנו, אבל בכל זאת אתה לא תתחבר אתו. וזאת למה? !

- מה הפירוש? ! הוא שונא ישראל, הוא עם דם על הידים, איך אני יכול בכלל לסבול אותו.

- נו! ואת היצר הרע אתה כן יכול לסבול? ! הוא הרבה יותר גרוע מהשונא ישראל הכי גדול, הוא מזיק הרבה יותר מאשר ה'שונא' הכי גדול יכול לעשות. מה שהשונא ישראל יכול לעשות זה רק לאבד (רח"ל) מהעולם הזה, אבל מהעולם הבא הוא לא יכול לאבד, מקסימום שהוא יכול לגרום זה רעה לזמן, אבל לאחר שעבר הזמן הזה – הוא כבר לא יכול להזיק. מה שאין כן היצר הרע, יכול לאבד את היהודי משני העולמות, הוא יכול רח"ל לגרום הפסד נצחי, הוא יכול לפצוע את היהודי באופן שהוא יזכור זאת לעולמי עד. הוא כבר השליך רבים אל המקומות הכי אפלים שיש, הוא גרם לטובים לרדת לשאול תחתית לדראון עולם. ובכל זאת אנו מסכימים לדבר איתו, מסכימים לשמוע מה יש לו להגיד...

- איך באמת ? !

- הנשמה שלנו מתגוררת מתוך הגוף, אפילו שהנשמה היא זו שרואה, היא זו שחושבת, היא זו שמבינה, [והראיה, שאחר שהנשמה יוצאת מהגוף אזי העיניים מפסיקות לראות, והאזנים לשמוע, והמוח לחשוב. ולמה ? ! הרי הגוף נשאר אותו הדבר. אך כיון שהנשמה יצאה ממנו, אזי הגוף חזר למקום בריאתו], אך כיון שהנשמה עוברת דרך הגוף, היא רואה דרך העיניים של הגוף, שומעת דרך האזנים של הגוף, וחושבת ומבינה זה המוח והשכל של הגוף הגשמי.

אילו באמת היתה הנשמה רואה מעצמה, היא הייתה רואה באמת את המיאוס שיש ביצר הרע, היא לא הייתה יכולה להסתכל עליו, ואף לא לסבול אותה ממרחק רב. אך מכיון שהראיה של הנפש עוברת דרך הגוף, והגוף יש לו קשר הדוק עם היצר הרע, והוא לא נותן בשום אופן לנשמה להישמע.

מתי יכולה הנשמה להישמע, ב'תענית', כשהגוף קצת חלוש, הוא אינו בשיא כוחו, אז הנשמה יכולה קצת להישמע, היא יכולה להתחיל לראות את הענין הזה באמת.

- זה קשור לכל צום, ולא רק לצום – גם כל פעם שהגוף קצת יותר חלש, כל פעם שהגוף קצת מקבל מכות – אזי הנשמה יכולה יותר להאיר.

- אתה צודק במאה אחוז, הרי על הגוף ועל הנשמה נאמר 'כשזה קם - זה נופל', שאחד נמצא בשיא כוחו, השני נמצא בשיא עליבותו. ולכן באמת אצל חסידים הקפידו כל כך שיהיה מה שפחות קשר לעולם הזה, הקפידו על מותרות, החמירו בתאוות האכילה, כי מה שיהודי יותר שקוע בעולם הזה, הגוף יותר נשמע אצלו, הנשמה פחות נשמעת. ולהיפך, שהיהודי אינו שקוע בתוך העולם הזה, אזי הנשמה היהודית שלו יכול להאיר. וגם שיהודי [רח"ל] מוקף ביסורים, הגוף שלו מדוכא, אזי הנשמה שלו יותר מאירה...

- אז מה איך זה קשור דווקא לתענית אסתר ? !

- שהנשמה תאיר יותר – זה באמת לא קשור יותר לתענית אסתר, זה קשור באותו מידה גם ליום הכיפורים, וגם לכל הצומות שיש, אך הנקודה שדיברנו בהתחלה זה דבר מיוחד לתענית אסתר.

- וזאת למה ?

- אתה יודע מהו המקור לתענית אסתר ?

- נו !

- הראב"ד (הובא בר"ן, תענית ז. בדפי הרי"ף) לומד את זה, מזה שכתוב בסוף המגילה: וַיִּשְׁלַח סָפָרִים אֶל כָּל הַיְהוּדִים אֶל שִׁבְעֵי וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מְלָכוֹת אַחֲשָׁרוֹשׁ דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְאַמֶּת. לְקַיֵּם אֶת יְמֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם, כְּאֲשֶׁר קִיָּם עֲלֵיהֶם מְדָדְכֵי הַיְהוּדִי וְאַסְתֵּר הַמִּלְכָּה, וְכַאֲשֶׁר קִיָּמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זַרְעָם דְּבָרֵי הַצְּמוֹת וְזַעֲקָתָם. שבפסוק הזה כתוב, שכמו שכלל ישראל קיבלו על עצמם את היום טוב של פורים, כך הם קיבלו על עצמם גם את הדברי הצומות וזעקתם – להתענות בכל שנה לפני פורים, כמו שהתענו אז בשנה ההיא בזמן שיצאו למלחמה.

ניתן ללמוד בדברי הראב"ד, שלא כתוב במגילה שהם קיבלו על עצמם את הצומות, כתוב שהם קיבלו על עצמם את 'דברי הצומות וזעקתם', הם לא קיבלו רק את החובה לצום, הם קיבלו על עצמם גם את ההתעוררות שהביאה אותם לצום, את ה'דברי'. היהודים באותו השנה, התעוררו וזעקו אל ה' שיושיע אותם מצרתם, הם ידעו שיש עליהם גזירה של להשמיד להרוג ולאבד, ולכן כשהם התענו וזעקו אל ה' זה היה מכל הלב, הם לא היו צריכים להביא דרשנים שיעוררו אותם, הם התעוררו מעצמם להתפלל ולזעוק בכל כוחם. ואת אותו התעוררות להתפלל, הם קיימו על נפשם, שבכל שנה ושנה שיגיע התאריך הזה, הם יתעוררו באותו הכוח ובאותה התעוררות שהייתה בשנה הראשונה. וזאת הם קיבלו גם על זרעם, שבכל שנה ושנה בתענית אסתר הם ירגישו את אותה הרגשה של התעוררות להתפלל ולזעוק אל ה' כלפי הצר הצורר אותנו.

- אני חשבת, שכמו שכל שנה ושנה מתעורר הנס של פורים, בכל שנה ושנה צריך לשמוח על הנס של פורים, כך לכאורה יכול להיות שיש בחינה של גזירה בשמים כמו אותה השנה, וכמו באותה השנה כלל ישראל זעק והתחנן בתענית אסתר, כך כל שנה ושנה שאנו מתענים בתענית אסתר אנו צריכים לבקש ולהתחנן לבטל את הגזירה. ולאחר מכן, שאכן אנו זוכים לחגוג את פורים, זה אכן שמחה מושלמת, כי אכן גם השנה קרה הנס, גם השנה ה' ביטל את הגזירה, והפך את היום מאבל לשמחה... אני לא יודע אם אני צודק, אבל כך חשבת...

- אתה אומר נקודה מעניינת, צריך לבדוק בספרים הקדושים אם זה אכן כתוב. כי מה שאני יודע שכתוב בספרים הקדושים זה שהארות שהיו באותו השנה מתחדשות בכל שנה, אבל שהדברים השלילים שהיו באותו השנה יתחדשו בכל שנה, זה כבר לא כתוב, זה חידוש בשבילי מה שאתה אומר ... אבל מה שכן אנחנו הרי רוצים לדעת איך על ידי תענית אסתר אנו יכולים להגיע לידי שנאת יצר הרע.

- נכון ! אז תמשיך !

- אז ככה ! אפשר ללמוד ממה שהראב"ד לומד מהפסוק הזה את תענית אסתר, והרי הפסוק מדמה את תענית אסתר לפורים, לְקִים אֶת יְמֵי הַפְּרִים ... כְּאֲשֶׁר קִימוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זְרַעַם דְּבָרֵי הַצְּמוּת וְזַעְקָתָם. שבאותו אופן שקיבלו את פורים, באותו אופן קיבלו את תענית אסתר. ולכאורה צריך להבין מה הקשר בין הקבלה של פורים לבין הקבלה של תענית אסתר, מה השייכות של 'דברי הצומות וזעקתם' ל'ימי הפורים'.

ועל כך צריך לומר שכתוב כאן, שבאותה התעוררות שהיה להם ביום של תענית אסתר לשנוא את המן, ואת כל הגויים שרצו להורגם, הם הרי לא יכלו לסבול אותם בשום פנים ואופן. באותו אופן הייתה ההתעוררות לשנוא את הרע האמיתי, לתעב את היצר הרע, שלא תהיה אפשרות לסבול אותו. שהרי הם היו שרוים בתענית, וכששרויים בתענית יותר קל לנשמה להישמע, ויכלו להכיר את זה ביתר שאת וביתר עוז.

וכשהם הגיעו לזה, הם הגיעו לתכלית המיאוס ביצר הרע, אז הם פתאום גילו שכל הבריאה מונהגת על ידי ה', גם הדברים המרוחקים, גם הדברים שנראים כלפי חוץ כמתנגדים, הם גם מקבלים את חיותם מהבורא, וכל המטרה שלהם זה רק בשביל להעלות אותם לקדושה. פתאום לא היה לרע מקום להיות, כי כל הרע מטרתו להסית את האדם, ברגע שמגלים את הפרצוף האמיתי שלו, אז הוא מתבטל לשורשו – שזהו הטוב האמיתי, ומתגלה בעצם שהוא בכלל לא רע...

ולכן שהגיעו לזה, אז יכול לקרות הנס של פורים, שהרי הנס של פורים הוא בתוך הטבע, כמו שמאריך בזה ה'קדושת לוי'. בפורים לא היה נס מחוץ לדרך הטבע כמו בפסח או בחנוכה, התגלה שהטבע גם הוא עושה את רצונו של ה'. התגלה שגם הרע הכי גדול, גם מה שאסתר נלקחה על בית המלך, זה שורש הישועה...

לכן הקבלה של תענית אסתר, שהתעוררו על ידו לשנוא את שונאי ישראל, בדיוק כמו זה קיבלו על עצמם את הקבלה של פורים, את ה'הדר קיבלוה באהבה', קיבלו על עצמם שהיצר הרע הוא הרע האמיתי, וצריך לשנוא אותו הרבה הרבה יותר מאשר שונא ישראל הכי גדול.

- יפה מאוד ! הסברת לי מאוד יפה פשט בראב"ד, אבל מה זה קשור אלינו, איך אנחנו קשורים כאן לסיפור ? !

- הרי את זה כלל ישראל קיבלו 'על נפשם ועל זרעם', את ה'דברי צומות וזעקתם', שבכל דור ודור כלל ישראל יתעורר לכך באותו התעוררות. ויותר מזה, שהגמ' דורשת על הפסוק 'קיימו וקיבלו', 'קיימו למעלה מה שקיבלו למטה', והיינו ש'את ה'קיבלו' הזה של כלל ישראל, קיימו ממעל. שכל התעוררות של יהודי לכך, להתקרב למה שהיה אז ולהיכן שאחזו אז, מובטח שהיא תישא פירות ושיהיה בה למעלה דיגער קיום'

- ממש מוראדיג ! זה ממש מרגש לשמוע זאת, וזה גם מחייב מאוד, שאנו יודעים שבימים אלו – כל התעוררות של יהודי מובטח לו שהיא תישא פירות.

- אנחנו גם יודעים לאיזה כיון אנו צריכים לחתור, כמו ש בשמוע'ס עוד : אין עוד יום שאנחנו בדרגות שלנו יכולים להגיע בו - בכוחות שלנו שגלויים לנו - לכל כך הרבה זיכרון ותיקון של העבר, וקבלת כוחות על להבא. וזאת מכיון ש : היום הזה מסוגל אצל כל אחד להתעורר להגיע לאיזושהי הכרה בכך שהיצר הרע הוא הרע האמיתי, והפיתויים שלו שנראים ערבים - יש בהם יותר רע ויותר תיעוב ממה ששונא ישראל הגדול ביותר יכול לעשות.

- עכשיו אני מבין מה זה 'תענית אסתר', אני מבין שזה לא סתם עוד יום שאנחנו צריכים להעביר, זה יום ...

- אתה מזכיר לי סיפור ששמעתי : פעם נכנס הרה"ק רבי נתן מברסלב וצוקללה"ה לבית מדרשו למנחה של תענית אסתר, והעוילם שם היה קצת פורימ'דיק, פורים מגיע כבר בפתח, והציבור הרגיש בהתאם. פתח את פיו ואמר : הרי אנחנו תיכף הולכים לומר במנחה 'כי בצרה גדולה אנחנו' [בתוך תפילת ענון], אז איך אפשר כך להתנהג. את הסיפור הזה שמעתי, ולא הבנתי כל כך את העומק שלו, לא הבנתי מה רבי נתן רצה מתענית אסתר, הרי זה לא צום שמתאבלים בו, אז מה קרה שהחברה קצת...

אבל אחרי שקראתי את השמוע'ס, הבנתי ש'תענית אסתר' אנחנו צריכים לצעוק בקול גדול 'כי בצרה גדולה אנחנו', להבין שכשהיצר הרע מנסה לפתות אותנו, אנחנו בצרה הרבה יותר גדולה מאשר להיות באותה השנה בשושן הבירה...

פרק ב

מהי השמחה של פורים

עכשיו שאנחנו כבר יודעים על תענית אסתר, אנחנו יכולים להתקדם פסיעה קדימה לפורים, נבין מהי השמחה המיוחדת של פורים, כפי שהברדישובער רב מבאר זאת בקדושות לפורים:

דבר מעניין יש לה לשמחה של חג הפורים, פן מיוחד שאין לנו בשום שמחה שאנו חוגגים בשאר מעגל השנה. במעגל השנה היהודי יש הרבה סוגי שמחות, יש לנו את השמחה של 'שמחת תורה' – שמחה לגומרה של תורה, יום בו אנו יוצאים במחול ובריקוד לכבודה של תורה... יש שמחה של חג השבועות, שהגמ' אומרת שבחג זה כולי עלמא מודים שצריך 'לכם', מציינו אמוראים שציינו יום זה בשמחה מיוחדת... ישנה את השמחה של מוצאי יום כיפור, את השמחה של הרגשת נקיות, של יום עשו לו בצאתו מן הקודש... יש גם פה ושם שמחות פרטיות: חתונה, ברית, בר מצוה, ולעיתים גם סיום הש"ס או הכנסת ספר תורה... אבל כל השמחות האלו, הם שמחות שלא כל כך קשה לשמוח בהם, לפעמים מעט משקה או יין עוזר להגביה את השמחה לשמי רום... אבל בפורים ...

יש דורשי רשומות שבדקו, כי אצל רוב האנשים פורים הוא יום שלא כל כך הולך להיות בו שמח... יום שלא יודעים מה לעשות איתו, וגם שכן מצליחים קצת לשתות בו, זה לא זורם... בשאר ימות השנה זה הרבה יותר זורם...

אז כנראה שפורים זה לא יום שלוחצים בו על הכפתור, ומתחילים לשמות... רואים שחז"ל הקדושים חייבו בו לביסומי בשביל להגיע לשמחה... ואפילו אז – אולי ואולי... כנראה שחז"ל הקדושים השיגו ברוחב דעתם שהשמחה הזו היא לא שמחה שהולכת כל כך בקלות... ולכן גם ציוונו חכמינו להתחיל לתרגל ולחנך את עצמינו בשמחה הזו מתחילת החודש, אי אפשר להתחיל באותו יום, זה לא ילך... לסוג הזה צריך להתחיל לכל הפחות מתחילת החודש.

מהי השמחה הזו שכל כך קשה להשיג אותה, מוכרחים להתחיל מתחילת החודש, מוכרחים לבסומי, בשביל להיות קשר איתה?!

נשוב שוב אל דברי חז"ל הקדושים, ונבדוק מה רוצים מאיתנו ביום זה. הגמ' במגילה אומרת: אמר רבא, מיחייב איניש לבסומי בפוריא, עד דלא ידע בין 'ארור המן' ל'ברוך מרדכי'. וכבר נשתברו קולמוסים רבים בענין, מהו הענין של 'עד דלא ידע', וכי מה יתן לנו שלא ידע האדם בין 'ארור המן' ל'ברוך מרדכי'?

אומר לנו ה'ברדטשיבער רב' בקדושות שכתב על חג הפורים, ובו הוא מבאר באריכות כי שונה נס זה של פורים משאר הנסים שהיו, כי ישנו נס כמו יציאת מצרים, שהיה בשינוי הטבע, שאז ראו ושמעו כל העמים את שמעו הגדול והנורא של הבורא. ועוד ניסים רבים כמו אלו, כמו קריעת ים סוף, מלחמת עמלק, מלחמת סיסרא, מלחמת סנחריב, אז ניצחו היהודים על ידי ניסים מחוץ לדרך הטבע. אמנם בפורים נתחדש לנו סוג חדש של נס, שבעצם לא היה כאן שום דבר מחוץ לדרך הטבע, אף אחד לא התגלה לאחשוורוש באמצע הלילה והזהיר אותו שלא יהרוג את היהודים... אחשוורוש לא נהרג כאן באופן ניסי – בכדי שיתבטלו גזרותיו... היה כאן איזה צירוף מקרים מדהים, שבסוף הביא את השועה.

חס ושלום להגיד שזה צירוף מקרים! כי הצירוף מקרים יכול היה לקרוא באופן אחר, ואז חס ושלום... ורק הקדוש ברוך הוא המרחם על בניו, רצה שכך יהיה – אז כך נהיה. ובעצם בנס הזה של פורים, הבורא יתברך הראה לנו שהוא שולט גם בתוך הטבע, ודרך הטבע הוא גם יכול לחולל נס!! זה בעצם המיוחדות של חג הפורים!

ועל פי זה מבאר הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע את הענין של 'עד לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', ונקרא זאת בלשונו הקדוש: וזהו 'חייב אינש לבסומי בפוריא עד' כו', מחויב להתענג בהארת פורים שיאמר שאיננו בעולם כלל שום רעה, שבין הדברים רעים שהוא בכלל 'ארור המן', ובין הדברים הטובים שהוא בכלל 'ברוך מרדכי', הוא הכל טוב, ואין שום רע כלל בעולם. וזהו 'עד דלא ידע', כלומר שכל הדברים אף על פי שנראין רע, אין הכוונה רק טוב, ואין שום רע, כי הכל מהבורא ברוך הוא המלך הטוב. וזה 'דלא ידע בין ארור המן

לברוך מרדכי, שכולם המה טובות לישראל ולא יש שום דבר רע, כמו בימי מרדכי ואסתר שמכל המחשבות רעות נתהפך הכל לטוב. ובחלקים אחרים נבאר כל זה באריכות. והאל הטוב יתן לנו הטוב והמטיב, אמן סלה.

הקדושת לוי מסביר כאן, שהסיבה שאדם לא שמח, הוא מפני שיש איזה דבר שמפריע לו להיות שמח, יש לו בעיות... לא הכל הולך לו טוב... לא הכל מאיר לו... אבל בפורים אנחנו משיגים שגם הדברים הללו הם טובים, אין שום רע בעולם, כי בפורים ראינו שבעצם כל הסיפור עם המשתה, ועם זה שאסתר נלקחה אל בית המלך, שבתחילה חשבנו שזה דבר רע, בסוף אחרי שהפאזל התסדר, ראינו שבדיוק כך היה צריך להיות, וזה מה שהביא את הישועה של פורים. אותו דבר צריך לדעת בפורים, שגם כל הבעיות שיש לו, כל הדברים שלא מסתדרים לו, כל מה שלא הולך לו, זה גם טוב, ובסוף התברר שכל הדברים הללו היו אך ורק לטובתו... ואז אם הוא אכן ירגיש כך, אז אין הוא ישמח בשמחה טבעית, שמחה אמיתית, שמחה שאין בה שום עצב, כי הכל טוב...

נמצאנו למידים, כי השמחה הזו היא שונה מכל השמחות שבמעגל השנה! כל השנה כשמגיע איזה יום טוב, מגיע שבת, או שאר שמחות, אנו בעצם יוצאים מעצמינו, יוצאים מהמצב הרגיל שלנו, יוצאים מהבעיות שלנו, יוצאים ממה שלא הולך לנו, ואז קל לנו הרבה יותר לשמוח, מקסימום קצת משקה, והכל מסודר... כי אנחנו מתעלמים באיזה שהוא מקום מהבעיות שלנו, אנו מנסים לשכוח מזה...

שונה היא השמחה של פורים, השמחה הזו מורה לנו לשמוח דווקא עם הבעיות שלנו, דווקא עם מה שלא הולך לנו, דווקא עם מה שאנחנו דפוקים... וזה הרבה יותר קשה, זה דבר שלא הולך בקלות, זה דבר שצריך לעמול על זה, צריך להתחנך על זה מתחילת החודש...

כבר משנכנס אדר, אנו צריכים להתחיל לחשוב על העניין הזה, להתחיל להתבונן בענין, שבעצם כל מה שנפעל כאן בעולם הזה, מהפעולה הכי קטנה ועד הכי גדולה, הכל מגיע מאיתו יתברך! הבורא יתברך הוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים. ועוד אנחנו צריכים לדעת, שאין רע יורד מלמעלה, אין כזה דבר שהקדוש ברוך הוא רוצה שיהיה לנו רע, שהרי הרחמים שהקדוש ברוך מרחם עלינו הם הרבה יותר גדולים ממה שאנחנו יכולים לשער, האהבה והרחמים של אב לבן – הם רק דוגמא לאהבה ולרחמים שיש לבורא כל העולמים לעמו ישראל.

ואם אנחנו מבינים את זה, אז זה חשבון פשוט של אחד ועוד אחד, שאנו יכולים להבין בשכל שלנו, שכל מה שקורה איתנו, כל מה שלא הולך לנו, כל הבעיות שלנו זה בעצם טוב. וכך 'מרבית בשמחה', מתחנכים לשמחה, מתחנכים לראות שהכל טוב, מתרגלים לשמוח.

אז נכון שאי אפשר להגיע להכרה המחולטת בזה בכוחות שלנו, בכוחות העולם הזהים, כי תכל'ס שכואב צועקים, ואם לא הולך כמו שאנחנו רוצים זה כואב לנו... להגיע לתכלית הידיעה, שכל מה שקורה איתנו זה טוב... ולא רק בידיעה בשכל, אלא גם נרגיש את זה, ונפעל לפי זה... שהרי שמחה היא פעולה של רגש, לא פעולה של שכל. נכון! השכל יכול להביא אותנו לשמוח, אבל לא השכל שמח, אלא הלב, והלב שלנו לפעמים כואב לו כשלא הולך כמו שרוצים...

מתי נגיע לתכלית הידיעה בזה? לעתיד לבוא כתוב "ישמח ה' במעשיו", אז יתגלה לעין כל שכל המעשים שנעשו תחת השמש, הכל היה טוב גמור, אבל בעולם הזה אנו לא נוכל להגיע לתכלית הידיעה. ולכן בפורים עצמו, שאז השפיץ של השמחה הזו, אז אנו צריכים להגיע לבחינה של 'לעתיד', אנחנו לא יכולים להגיע רק בסיוע של 'לביסומי - ביין', רק בקיום ציווי חז"ל הקדושים בשתיית יין, אנו יכולים להשיג ולהגיע לבחינה זו, וכלשונו של הקדושת לוי 'להתענג בהארת פורים שיאמר שאיננו בעולם כלל שום רעה', אבל עד פורים 'נרבה בשמחה', נתרגל מעט מעט את השמחה הזו, עד שיהיה לנו איזה נגיעה לענין הזה בכוחות שלנו, ואז בצירוף ציווי חז"ל 'לביסומי ביין', תוכל להשיג איזה שלימות בזה.

פרק ג

חג פורים יכול להשפיע כל כך עלינו

אז הבנו שיש משהו אחר בשמחה של פורים, אז אנחנו כבר נמצאים ממש בפנים, וכאן נוכל להבין דבר נוסף, מדוע מוזכר כמה וכמה פעמים ש'אין יום אצל יהודי שיכול להיות מוזכר כמו פורים', ודווקא בדור שלנו הקשר שלנו לפורים הרבה יותר חזק, נבין מדוע זה ככה:

אף על פי שמרדכי היהודי רצה לאסור עשיית מלאכה ביום הפורים, אבל למעשה כלל ישראל לא קיבלו על עצמם זאת, הם קיבלו עליהם ועל זרעם רק את הענין של 'ימי משתה ושמחה', הם לא קיבלו על עצמם את הענין של 'יום טוב', כמו שרבה בריה דרבא אמר (מגילה דף ה ע"ב). מה הענין בזה, מדוע פורים מותר מעשיית מלאכה, וימים טובים אחרים אסורים בעשיית מלאכה? ! והאם זה אומר משהו לגבינו? !

אז ככה! בעצם מה זה אומר ששבת ויום טוב אסורים במלאכה? ! יש בזה איזה שהוא מובן של התנתקות מעניני העולם הזה, כי הנה ההתעסקויות בעניני העולם הזה בדרך כלל מרחיקים את האדם מתכליתו בעולם, אם מפני שהוא מתעסק מדי עימהם, וכך הוא שוכח את העיקר בשביל מה הגיע כאן לעולם. ולפעמים אף יותר מזה, הם פשוט דברים שהם בתחום האפור בין המותר לאסור, ובקלות הוא יכול לגלוש למקומות לא כל כך טובים, הוא בקלות יכול להגיע לידי דברים שאינם רצון ה', דברים אסורים רח"ל...

לכן ישנם ימים שבהם אמרו לאדם תעצור! תעשה סטופ! תתפלל יותר... תלמד יותר... תשב בסעודה עם בני הבית, עם החברים... כך האדם יכול להתפנות לעניני עבודת ה' יותר בקלות, הוא לא ישקע לגמרי בעולם הזה, הוא יזכר פתאום שיש אלוקים שדורש ממנו לעבודו.

במובן יותר עמוק קצת נוכל לומר, שישנם ימים שבהם אור ה' אינו מאיר כל כך, החושך וההעלם שוררים בו, ועל כן בימים אלו יותר קשה לעבוד את ה' ולהתקרב אליו. ובשביל שנוכל להצליח בימים אלו לעבוד את ה', ה' האיר לנו ימים מסוימים בשבוע, ימים מסוימים בשנה, שבהם מאיר אור ה', ימים שבהם קל לנו יותר להתקרב לה', ימים שיותר בקלות ניתן להתעלות בהם, וכך גם בחלוף ימים אלו, ניתן לעבור גם את הימים החשוכים, וגם בהם לעבוד את ה' ולעשות את רצונו יתברך.

ודבר זה מרמז איסור עשיית מלאכה, כי עשיית מלאכה הוא דבר ששייך לעולם הזה, מה שאין כן הימים הללו הם בחינת 'מעין עולם הבא', מעין העולם שבו צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, ועל כן לא שייך בימים אלו 'עשיית מלאכה', כי בעולם הבא אין בו עשיית מלאכה. העושה בימים אלו מלאכה בעצם מחלל את קדושתם, הוא אומר בעשייתו מלאכה כי ימים אלו הם שייכים לעולם הזה, וזהו חילול קדושתם, כי הם ימים שלא שייכים כלל לעולם הזה...

כל זה לגבי הימים הטובים האסורים בעשיית מלאכה, מה נאמר לגבי חג הפורים שלא נאסר בעשיית מלאכה? !

אם נרצה ניתן להגדיר זאת בשני מילים... בשבתות ובימים טובים ה' בעצם מרים אותנו אליו, הוא מגביה אותנו למעלה מחלל העולם הזה, מה שאין כן בחג הפורים הוא יורד אלינו, היכן שאנחנו נמצאים - בעולם הזה - שם הוא יורד אלינו ושם הוא מאיר לנו את אור ה'...

וכשאנו אוחזים כאן, אנחנו יכולים להבין את מה שכתוב בשמוע'סים שלו על פורים: 'אין יום אצל יהודי שיכול להיות מזוכך חומרו כמו פורים', על תענית אסתר ועל פורים כתוב: 'אין עוד יום שאנחנו, בדרגות שלנו יכולים להגיע בו - בכוחות הגלויים לנו - לכ"כ הרבה זיכרון ותיקון על העבר ולקבלת כוחות על להבא'. כי הימים טובים האחרים הם ימים בהם אנחנו מתרוממים, אבל בדרך כלל אין לנו כל כך שייכות לדברים גבוהים ומרוממים, יש לנו יותר שייכות עם דברים נמוכים ושפלים, אנו מתעסקים בעיקר בבוץ ובליכלוך, וביום הזה הקב"ה יורד לתוך הליכלוך שלנו, יורד לתוך הבוץ שלנו, היכן שאנחנו נמצאים, למה שאנחנו נמצאים, ושם הוא מאיר לנו את האור שלו, שם הוא נותן לנו יד... ולכן דווקא ביום הזה אנחנו יכולים להגיע ליכולת הרבה זיכרון על העבר ולקבל כוחות על להבא'...

המעניין שדווקא 'אצלנו זה יותר מכל הדורות, מפני שבדורות הקודמים היו דבוקים בענינים רוחניים, אבל אצלנו הדביקות היא בחומריות, ולכן אצלנו זה יסוד גדול'. אם בדורות הקודמים היה עוד איזה שייכות לדרגות גבוהות ומרוממות ומרוממות, היה להם עוד קשר למשהו גבוה, הם לא היו שקועים כל כולם בגשמיות, אז עוד היה להם הארות גבוהות בשאר הימים טובים. מה שאין כן בדור שלנו... לא צריך להאריך הרבה בשקיעות של הדור שלנו בעולם הזה, בגשמיות, בחומריות, אז יום אחד יכול להציל אותנו, יום אחד יכול לתת לנו את התקווה לעבודת ה' של כל השנה, וזהו פורים.

אתה מבין בדור שלנו פורים זה הפתח לקבל את ההארות של כל הימים טובים, זה הקשר שלנו שיוכל להישמע 'איזושהי שייכות' לעבודת ה' בכל ימות השנה ובפרט בימים המקודשים.

למה באמת בפורים האור של פורים יורד אלינו, בעוד שהאור של הימים טובים אנחנו צריכים לעלות אליו? !

אז זה כבר נתבאר באריכות את הענין שחג הפורים שונה מכל השבתות וימים טובים, כי בחג הפורים לא נעשה נס למעלה מדרך הטבע, הנס של פורים הראה לכל העולם שהקב"ה שולט בטבע, כל מה שנעשה בעולם הזה – גם אם אנחנו לא חושבים שיש לזה איזה מטרה ותכלית מסוימת, גם זה נעשה על ידו, ובשביל דבר מאוד מאוד מוגדר, ויבוא יום ונבין זאת.

האור של פורים מאיר כאן את העולם הזה, זה לא אור שמאיר במדרגות העליונים, זה לא אור שמאיר בדרגות הגבוהות זה האור שמדבר אלינו כאמור. ולכן ההארה שנוצרה בו אינה הארה שמרימה אותנו, אלא הארה שיורדת אלינו עד למקומות הכי נמוכים.

האור שמאיר בפורים, זהו האור שכל מה שקורה כאן בעולם הכל, אבל הכל זה מאיתו יתברך, וכיון שכן אז ברור לנו שזה לטובה, כי הרי 'בנים אתם לה' אלוהיכם, ואיזה אב אינו רוצה את הטוב ביותר עבור בנו ? !

'עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', בפורים צריך להגיע לכך שבו לא יהיה לנו הבדל בין 'ארור המן' לבין 'ברוך מרדכי', גם מה שהמן עשה, וגם מה שמרדכי עשה, הכל נעשה על ידי ה' ו'לטוב לנו כל הימים'.

בעצם ביום הפורים מאיר שיהיה מה שיהיה, מה שעובר עלינו, מה שקורה איתנו הכל זה מאיתו יתברך, וכשיהודי מגיע להכרה המושלמת בזה, אז אין לו תסכולים, אין לו אכזבות, הוא לא מדוכדך... הוא יודע שזה המקום שה' הועיד לו, וזה המקום שהוא הכי יכול להועיל לו עצמו ולכל ישראל ולכל הבריאה, ושכן אין שום סיבה לייאוש, אין סיבה לרפידים 'רפו ידיהם מן התורה', כי הוא יכול בכל רגע נתון להתחיל מהתחלה כאילו לא היה כלום ולא יהיה כלום, עכשיו הוא צריך לעשות את רצון ה', רק עכשיו ! ושכך אזי יכול הוא להתענג כמו שכתב הברדטשובע'ר רב: מחויב להתענג בהארת פורים שיאמר שאיננו בעולם כלל שום רעה, שבין הדברים רעים שהוא בכלל 'ארור המן', ובין הדברים הטובים שהוא בכלל 'ברוך מרדכי', הוא הכל טוב, ואין שום רע כלל בעולם.

מה מפריע לנו להרגיש את ההרגשות הללו ? ! המחשבות שלנו שאנחנו בעצם זה שגורמים לכל הדברים לקרות, אנחנו פועלים כאן בעולם, אנחנו אלו שעושים את המעשים.

אתם יודעים מי חשב גם כך ? ! עמלק ! ! רש"י אומר שהעמלקים היה מחשבים את הזמנים, הם היו יוצאים למלחמה בזמן מסוים, כי הם היו בטוחים שאם הם יצאו בזמן הזה הם ינצח, הם חשבו בעצם שכל העולם מונהג על ידי כוכבים ומזלות, ואם הם יצאו למלחמה בזמן שהכוכב הזה נמצא - הם ינצחו. הם חשבו שהם יכולים להחליט מתי לצאת למלחמה, הם חשבו שאם הם יצאו למלחמה בשעה הזו – כוכב פלוני יעמוד להם, אבל מה קרה בסוף ? ! משה העמיד את השמש, ואז כל המערכת נעצרה, הכוכב שהיה אמור לעזור להם נעצר בפקק...

על עמלק כתוב "תמחה את זכר עמלק מתחת השמים", מבאר הרבי ר' שמעון שלום זצוקללה"ה שעיקר הקליפה של עמלק, עיקר מה שהוא נתפס על זה, זה היה הענין של 'מתחת השמים', לא לתת ליהודי לראות את השמים, לא לתת ליהודי מקום לחשוב שה' הוא זה שמחליף את הזמנים, והוא זה שמשנה את העיתים ומסדר את הכוכבים, להראות כביכול כל העולם הזה מתנהג בדרך הטבע, אם אדם עושה כך וכך – אז מוכרת שיקרה כך כך, כל העולם זה חוקים פיזיקאליים, חוקי טבע יבשים...

זה בעצם הקרירות שעמלק רצו להכניס אצל כלל ישראל, 'אשר קרך בדרך', לצנן את האמבטיה רותחת... להראות כביכול יש עולם, בעולם הזה צריכים להתנהג לפי הכללים של העולם הזה, אי אפשר רק לאכול מן כל היום, צריך גם להביא פרנסה... וכן על זה הדרך העמלקים שבדורינו, [כל אחד עם העמלק הפרטי שלו...], לא לתת לאור האלוהי להאיר, לא להרשות ליהודי לחשוב שהעולם הזה הוא עולם חולף ואינו אלא רק דמיון, לתת הרגשה לאדם כביכול הוא פועל בעולם, הוא זה שאחראי לגורלו...

אז איך אפשר באמת להתגבר על הקליפה הזו של עמלק ? ! איך אפשר באמת למחות את זכרו של עמלק ? ! איך אפשר בעצם להגיע לפורים כמו שצריך, לידע ולהכיר שהכל, אבל הכל, מלמעלה ? !

אומר לנו הרבי ר' שמעון שלום, בדרך כלל [בשנה רגילה לא מעוברת] קוראים את פרשת זכור בפרשת תצוה, הפרשה מתחילה עם הציווי של המנורה, ההתחלה של הענין – זהו הדבר שנותן את הכח לכל הענין, הוא נותן חיות לכל ההמשך, ואם הפרשה מתחילה עם הענין הזה, הרי כל הפרשה קשורה לענין הזה, [דרך אגב, לכן גם נבין למה קוראים לפרשה על שם ההתחלה שלה, אף שלא תמיד זה מורה על הענין של הפרשה...]

בפרשה נאמר 'ויקחו אליך שמן זית זך', שמן זית זך – סופי תיבות בגימטריה ע"ת, והוא גם בגימטריה עמל"ק, וזה מורה על כך שהכח של השמן זית זך, הכח של המנורה יכול לתקן את הבחינה של עמלק. וזאת מפני שעמלק היה להם אחיזה בענין של הזמנים, עם זה הם רצו להוכיח שכביכול העולם הזה לא מונהג בהנהגה שמימית, שיש מנהיג לבירה שמפעיל את כל המערכת, אלא הכל מופעל על ידי מערכות השמים – הכוכבים והמזלות. והשמן זית זך ומה שהוא מורה, יכול לדחות את הענין, יכול לברר לעין כל שיש מנהיג לבירה, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה עד שמכריזין עליו מלמעלה.

המנורה מורה על הכח של התורה הקדושה, התורה אומרת על המנורה 'מחוץ לפרוכת אשר על העדות יערוך אותו אהרון ובניו', העריכה של המנורה מותאמת עם הענין של העדות שנמצאת לפני ולפנים, שזה בעצם הספר תורה ולוחות הברית שנמצאים בתוך ארון הברית. המנורה בכוחה לפשט ולהאיר את כח התורה שנמצא בתוך קודש הקודשים, ששם אין לאף אחד שום רשות להכנס לשם, רק כהן גדול ביום הכיפורים, רק הוא יכול להכנס, אבל אם יהודי רוצה בכל זאת להשיג את כח התורה, הוא יכול להשיג זאת על ידי כח המנורה שמאיר את הכח של העדות.

השמן זית זך שמאיר במנורה, מאיר את אור ה', את כח התורה בעולם הזה, וזה בעצם מה שמנגד לכח של עמלק. כי כשיהודי מונח באמת בתורה, כשמאיר בו האור תורה, אזי הוא זוכה לראות שהכל מונהג על ידי בורא כל העולמים, הוא זוכה לראות שכל מה שאנשים עושים כאן בעולם 'הכל הבל', הוא זוכה להיות מואר באור האמיתי, האור שרואה את הכל דרך המשקפיים הנכונות, הוא זוכה לראות איך שכל דבר ודבר מונהג על ידי הבורא יתברך. וזה בעצם מה שמוחה את הקליפה של עמלק מכל וכל, לא נותן לכח של עמלק להשמע, כי אם יהודי מכיר שהכל נעשה על ידי הבורא, אז כאמור נעשה 'ויסעו מרפידים', נעשה 'ויחן שם ישראל נגד ההר', יכולים לגשת ליום הפורים להדר קיבלוה באהבה'...

פרק ד

למסור את הדעת - הכיצד?

אם נשאתם עד עכשיו, כנראה שמגיע לכם באמת איזה משהו מיוחד, קראתם עד פה אפילו שלא היה משל, אז עכשיו מגיע לכם משהו מעניין. כתוב מהקאצקער רבי 'שזהו יום שנותנים את הדבר היקר ביותר שמכילים - את הדעת - עבור הרבש"ע'. כנראה שמעתם את הווראט הזה הרבה פעמים, אז מה באמת הפשט בזה, בואו ונבקר בביתו של ידידנו ר' גרונוס, וכך ננסה להבין הייטב את דברי הרבי מקוצק.

ר' גרונוס, התברך בילדים רבים, אשר כשתילי זיתים סביב היו לשולחנו מסובים, אולם אצלו כשאמרת 'פורים' אמרת דכאון, וכל כך למה? שמעו האיך נראה חג הפורים אצלו, ותגידו אתם אם זה לא חתיכת דכאון.

עם דמדומי חמה של תענית אסתר, כשחג הפורים מתחיל להפציע, אז כבר מתחיל הסיוט. מהוויכוח הידוע שבכל שנה ושנה אין מוותרים עליו, האם מנהג התחפושות דינו כמגילה וזה חל כבר מהלילה, או שמא דינו כשאר מצוות היום וזה חל רק ביום. הילדים טוענים בעוז ובצדק שכן ישנם ילדים רבים שכבר מגיעים מחופשים מהלילה, ולעומת זאת טוענת נוות ביתו הצדקנית בחום 'אם התחפושות יתלכלכו בלילה עם מה תלכו ביום'. וכך עוברות הדקות והצדדים מתבצרים בעמדתם, כשכל אחד מנסה למצוא אסמכתאות וטענות מטענות שונות כדי להצדיק את שיטתו, ור' גרונוס בטענתו שלו, 'הרי עוד מעט מתחילה תפילת ערבית וקריאת המגילה, ואני אנא אני בא', עד שנתפשו הצדדים שרק את הכובעים של התחפושות יחבשו בלילה. ובכן יצאו ר' גרונוס ושבת ילדיו אל בית המדרש לבדוק אם עוד לא התחילו מעריב, כשהגיע לבית המדרש הציבורי כבר אחז באמצע מעריב, ובקושי רב הצליח לפלס דרך כדי להגיע אל מקומו הקבוע, כשילדיו כבר לא נשאר מקום, וכך התחיל להתכונן לקריאת המגילה. לא נרחיב בתיאור ההתנצחויות שהיו בבית הכנסת סביב מנהג ההכאות באמירת המן, רק נציין שב'המן האחרון' היו צריכים לחכות כרביע השעה עד שנדמו הדי הקולות והבעל קורא יכול היה להמשיך בקריאת המגילה, וכל זאת מתוך תענית וצום.

בקושי רב צלח ר' גרונוס את הערב, כשלמיטה זכה להיכנס רק בשעות הכבר לא כל כך קטנות של הלילה, שהרי צריך ללמוד בין מגילה של לילה ומגילה של יום, וצריך לערוך סעודה נכמבואר בהגהת הרמ"א בשו"ע, וצריך להכין את כל המשלוחי מנות לכל הרבעים של כל הילדים, ולכל השכנים הקרובים והרחוקים, ואיך שכחנו את השויגער ואת ההורים, וצריך וצריך וצריך...

הבוקר אור ור' גרונום נם עדיין את שנתו, וכשפקח את עיניו נבהל לראות שכבר ממש מאוחר וכבר מתחילים את התפילה, וכשכל עוד רוחו בו רץ לתפוס טבילה כראוי ליום גדול זה. כשהגיע לבית הכנסת החזן כבר כמעט אחז ב"כי בא סוס", וכאן החל המרוץ הקדחתני להספיק את החזן, כשביני לביני משתדל לכוון בתפילתו בתוך כל הבלגן של פורים, שהרי כל הפושט יד נותנים לו, ואם לא היום יתפלל אימתי.

מיד לאחר התפילה צריך היה ר' גרונום לרוץ הביתה כדי שתספיק גם זוגתו לשמוע את המגילה, וכשהיא הגיעה לבית כנסת כבר התחילו לקרוא את המגילה, וכך היא כיתתה את רגלה לבית כנסת בקצה האחר של השכונה, וכך לקח כל הסיפור זמן רב מדי. ובינתיים היה צריך ר' גרונום להשיג על רוב בניו, שכל אחד מהם מילא את כרסו במתוקים ובמלוחים במינים ממינים שונים, והצד השווה שבהם שדרכן להזיק ושמירתם עליך. ולא היה לו דקה אחת של ישוב הדעת לחשוב איפה הוא נמצא ומה הוא רוצה, כשבכל העת זורמים לבית משלוחי מנות, וצריך להחזיק ראש למי כבר החזירו ולמי עדיין צריך לשלוח.

בשעה טובה ומוצלחת חזרה עקרת הבית ולקחה בחזרה את הפיקוד אל ידיה, ועכשיו התפנה קצת לשאר מצות היום, היה צריך לחפש את האביון הכי עני, שאין בידו פרוטה לפרוטה, ולא לתת לו מדי הרבה כדי שהוא ישר עני גם לשנה הבאה. ולחשבן את כל החשבונות למי לשלוח משלוח מנות, אצל מי ימלא את מטרתו שירבה באחוה ורעות. כשביני לביני הוא מנסה לחטוף איזה 'שטיקעל' גמרא מגילה' או 'שטיקעל קדושת לוי' כדי להתחבר לחג, ומדי כמה דקות ניגש לשולחן ללגום מעט יין או שאר משקה המשכר כדי לקיים את ה'לבסומי כפוריא', ואולי זה מה שיגרום לו להיות שמח.

ובשעות אחר הצהריים המאוחרות התחילה הצעידה לבית ההורים לקיים את משתה הפורים, לא נרחיב בתיאורים בתלאות הדרך, איך העיצוב שהכינה הכלה לחמותה כמעט התהפך, ובמשך דקות ארוכות ניסו להציל את מה שאפשר. ואיך באמצע עף לעבר הכביש הכתר של המלך שבשיירה, ובמשך זמן מה ניסו ליישר ולתקן מה שאפשר. וכל שיכור שר' גרונום פגש בדרך הוא היה צריך לצאת עימו ברקידה.

כשכבר הגיע ר' גרונום להוריו וכולו מסוחרר ממהלך היום ומהאלכוהול שהכניס לגופו, שלכלל 'עד דלא ידע' עדיין לא הבשילו, כבר אחזו באמצע הסעודה, וכמובן שהתאבון היה ממנו והלאה, ובקושי כזית חלה ומעט דגים הצליח להכניס אל תוך פיו. וכל אחד ניסה את כוחו בשיר, וכשגם זה לא צלח ניסו להדליק איזה כלי המשמיע קולות שיר וצעקה, וכך ניסו האב והאחים לצאת בריקוד, אלא שלפתע אחד השיכורים שעד עתה התנדנד התהפך לגמרי, ומיד החלו קולות זעקה מכיון ה'עזרת נשים', ותוך כדי הבהלה - אחד האחיניים שזה עתה נעשה לבר מצוה, החל להקיא את כל האוכל שאכל מאז שנולד, וכך נמשכה הסעודה. וכשנטו צלילי ערב, ו'פורים דפרזים' פינה את מקומו ל'פורים דמוקפין', מצא את עצמו מיודענו מוטל על הריצפה בתוך שלולית קיאה, ובוכה ובוכה...

כתב בשיח שרפי קודש 'בשם הר"ר בונים מפשיסחא זי"ע, על מאמר הזוה"ק יום הכיפורים כפורים, משמע שם מדתלוי יום הכיפורים כפורים, אם כן פורים יותר גדול מיום הכיפורים, ומפני מה. ואמר: שביום הכיפורים מענה את הגוף, ובפורים מענה את הדעת, דחז"ל אמרו (מגילה דף ז ע"ב) חייב אדם לבסומי כפוריא עד דלא ידע, ועיניו הדעת גדול יותר מעיניו הגוף, ומשום זה תלוי יום הכיפורים כפורים, והבן'.

מהקאצקער רבי כתוב קצת אחרת 'שזהו יום שנותנים את הדבר היקר ביותר שמכילים - את הדעת - עבור הרבש"ע'. וכתוב עוד מרבוה"ק שפורים הוא יום כה גדול עד שאפשר לעשות את מה שצריך לעשות ולפעול את מה שצריך לפעול אף בלא דעת.

ודבר זה צריך להבין מהו ה'דעת' שצריך למסור, ושהוא כל כך עיניו עד שהוא יותר עיניו מלצום יום שלם. והרי מצינו אנשים רבים שמשתכרים לא רק כפורים, והם עושים זאת מדעה צלולה ולא בעינוי, וישנם גם שיכורים רבים שאינם מתחרטים על כך ששתו, ומה הענין הזה כל כך גדול?

אך נבוא בתחילה לבאר מהו 'דעת', ועל ידי כך נוכל להבין את מה אנו מוסרים ומענינים כפורים. הנה 'דעת' כמבואר רבות שהוא התחברות והתקשרות, והיינו על דרך משל, שאדם שומע ווארט או רעיון והבין אותו לאשורו, איך הוא נכנס בפסוק ואיך מתיישבת על ידי כך הקושיא שהקשו בתחילה, והוא אף יכול לחזור עליו, הרי הוא עבר את השלב של ה'חכמה' ו'בינה' [שאין כאן המקום לבארם]. אך כל זמן שלא רואים את הברק בעיניו שלו, ולא הבין מה רעיון זה אומר עליו, ואיך עליו לבצע זאת, הרי לא הגיע לשלב של ה'דעת', שהוא ההתקשרות וההתחברות אליו עד שנעשה חלק ממנו ועל פי הוא מתנהג [כמובן שיש דרגות רבות בענין זה ואכמה"ל].

וכמו שיש 'דעת דקדושה', שמתקשר ומתחבר לדברים שבקדושה, שמשיג השגות בתורה ובעבודת ה', כמו כן יש 'דעת' במילי דעלמא. ומהו הדעת במילי דעלמא ?

'דעת' פירושו: המעמד החברתי שלו, הקודים החברתיים שלפיו הוא מתנהג, איך הוא חי בין חבריו, ואיך הוא חי במשפחתו, שכל זה הוא תוצאה של לימוד בלתי פוסק ב'בית הספר של החיים'.

'דעת' מורה גם כן: ה'בחירות' שהוא בוחר כל היום, אם בטעמים של אוכל, אם במלבושים, ואפילו החברים שהוא בחר לעצמו, או הכולל וסוג הלימוד שהוא אוהב.

'דעת' כולל גם כן: כל הדברים שמעצבנים אותו, כל הדברים שמשמחים אותו, כל הדברים שגורמים להיות מדוכדך או מרוצה.

ואם נסכם זאת במילים קצרות, נאמר: 'דעת' במילי דעלמא היינו - כל ידיעות שנוספו לו על ידי מה שהוא חי בעולם ובסביבה שלו, ונכנסו ל'תת מודע' שלו עד שנעשו חלק מאישיותו.

כשאדם משתכר הרי מסתלק ממנו בחינת הדעת, והיינו שהוא כבר לא אוהב את אותם דברים שהוא תמיד אוהב, ולא מעצבן אותו הדברים שתמיד מעצבנים אותו, וכן יכול לעשות מעשים אשר בימים כתיקונם הוא לא יעשה אותם, אם מפני המעמד שלו בחברה או מפני סיבות אחרות שחושב שלא מתאים לו לעשות כאלו, וכל זאת מפני שאין בו דעת. והרי הוא עושה דברים רק מפני שהוא בעצמו חפץ לעשותם וללא דעות מוקדמות על מעשים אלו.

וישנם אנשים השמחים לאבד את הדעת, משום שהדעת שלהם אינה חזקה, או מפני שאינם מרוצים מהדעת שלהם, שהם היו רוצים שיהיה להם דעת אחרת, מכל מיני סיבות וטעמים. אך הערום אשר יעשה בדעת, לא יוותר כל כך מהר על הדעת שלו, כי מפני שהוא דבר יקר שקנה בדמים וביזע וביגע, ועל כן אם מאבד אותו הרי זה עינוי בשבילו. ואם כי יש שאין זה עינוי בשבילם, הרי הוא כמו אותם אנשים שנהנים להתענות ביום הכיפורים, וכמו כן יש אנשים שנהנים לענות בפורים את הדעת.

קרוב לוודאי שרבים מבין הקוראים את ראשית המאמר חשבו בליבם 'האיך ידע הכותב לתאר בדיוק איך נראה הפורים אצלי', ועל כן אגלה סוד: כך נראה פורים ברוב בתי ישראל ולא צריך להיבהל, הכותב לא עוקב אחריכם, ולא בודק מה קורה אצלכם. וכל כך למה ?

נתבאר למעלה שהענין והמצוה של 'עד דלא ידע' הוא להתנהג באופן ש'עד דלא ידע' - בלי דעת, ועל כן בפורים ישנם דברים רבים שלא מתנהלים לפי רצונינו והתוכניות שתיכננו, כי כן הוא רצון העליון שנמסור את הדעת אליו יתברך, ועל כן הזוכה לקיים תקנת חז"ל בפשטות הרי אשריו ואשרי חלקו, שזוכה על ידי כך לקבל הדעת דקדושה, כמבואר בספרים הקדושים [והרי זה עסק משתלם, למסור את הדעת שלו ולקבל דעת דקדושה, אם כי לא לכולם יש את הכלים לקבל זאת, ואכמה"ל]. אך גם מי שאינו יכול לקיים מצוות חז"ל או שאינו מחוייב בדבר, על כל פנים צריך למסור את הדעת לרבוננו, ויכול להתנהג ביום זה בלא דעת.

ישנם אלו ששמחים ביום הפורים, ומי הם? הילדים, שמפני שאין להם דעת משלהם, הרי הם יכולים למסור את הדעת שלהם לבוראם. אך מי שיש לו דעת במילי דעלמא, הרי כשאינו יכול להתנהג על פי הדעת הרי הוא מרגיש עינוי וצער, שהרי מותר האדם מן הבהמה אין, אלא הדעת והבחירה שיכול לבחור את הדברים על פי דעותיו, ועם זה גם נלקח ממנו הרי הוא מרגיש ביטול היש. ואין זה עבודה קלה כלל וכלל, אך אם רוצה לזכות לשמחה בפורים צריך לבוא אל הפורים בדיעה שמה שיהיה הוא מוכן לכך, ומה שיסובב השי"ת בין ברוחניות ובין בגשמיות הוא מקבל ברצון, על ידי כך הוא מבטל את דעתו, ואזי ישמח מאוד ויגל בשמחת הפורים, ויזכה לכל המעלות החשובות ולכל ההשפעות שיכולים לזכות לזה בימי הפורים הקדושים והנוראים.